

Oponentský posudek diplomové (magisterské) práce

Jméno a příjmení studenta/ky:	Tereza Dleščíková
Název práce:	El punto de vista de la justicia estatal a la imposición de las sanciones corporales en la justicia indígena: El caso de la comunidad <i>Nasa</i> en Colombia
Jméno oponenta práce:	Prof. Markéta Křížová, Ph.D.

Heuristika

Práce s prameny	2
Práce s odbornou literaturou	1
Současný stav bádání	1

Práce vychází z širokého spektra právnícké a částečně i antropologické, filozofické atd. literatury. Reflektuje velmi aktuální debaty probíhající jak mezi právními specialisty, tak širokou veřejností (nejen) v Latinské Americe.

Určité rezervy ovšem vidím ve volbě a práci s primárními prameny, které jsou tří rozdílných typů – 1. rozhovory s příslušníky komunity *Nasa*; 2. televizní program reflektující problematiku indigenního práva, 3. rozsudek Ústavního soudu legalizující tělesné tresty (za přesně stanovených podmínek). Jakkoli diplomantka (s. 8) vysvětluje, proč zvolila tuto nezvyklou kombinaci, nepokládám její vysvětlení za zcela přesvědčivé (viz níže, otázka pramenů dle mého názoru souvisí s ne zcela jednoznačnou formulací výzkumné otázky a badatelské perspektivy).

Teoretická část

Cíle a hypotéza práce	2
Teorie a metodologie	2-
Originalita tématu a jeho zpracování	1

Jedná se o práci věnovanou velmi důležitému tématu – legitimitě požadavků indigenních skupin na natolik rozsáhlou ochranu svých kulturních specifik, že to zasahuje do základního principu západní modernity, tedy rovnosti všech občanů před zákonem. Konkrétně se jedná o tělesné tresty, jejichž odstranění je historiky práva vnímáno jako rozhodující krok na cestě k demokratické společnosti; a zároveň o přesun práva rozhodovat o vině a trestu výlučně do rukou státem pověřených a patřičně proškolených osob.

Nejsem specialistkou na oblast práva. Těžko tedy posoudím, nakolik se jedná o práci originální a nakolik již otázky v této diplomové práci řešené byly otevřeny jinými autory. Nicméně z mého pohledu se jedná o skutečně zajímavou, přínosnou práci vzešlou z vlastního výzkumu a zároveň se opírající o relevantní sekundární literaturu.

Určitý problém ovšem vidím ve formulaci výzkumné otázky. Jádrem práce je případová studie komunity Nasa v Kolumbii a v této komunitě praktikovaných tělesných trestů. Diplomantka vedla několik rozhovorů s příslušníky komunity, a pokusila se (jak bude rozebráno níže, bez výraznější kritiky) reprodukovat jejich názor na tuto kulturní praktiku. Zároveň se ale řeší přístup státních reprezentantů Kolumbie, která si princip multikulturalismu a legálního pluralismu vložila do ústavy, zároveň ale z jejich strany dochází ke zpochybňování práva indigenních komunit na samostatný výkon práva vůči svým příslušníkům (skrže dokumentární televizní sérii, která je dalším z pramenů pro oponovanou disertaci a která reaguje na rozsudek kolumbijského ústavního soudu). Vlastně není položena výzkumná otázka, pouze (s. 3) obecně nastíněn problém indigenní justice a konkrétní případ komunity Nasa.

Krátce řečeno, není jasné, z jaké perspektivy je otázka tělesných trestů v komunitě Nasa zkoumána. Z „etické“, tedy jako abstraktní právně-filozofický problém? Z pozice teorie práva skrže rozsudek ústavního soudu? Nebo z „emické“ perspektivy, tedy z pohledu samotné komunity Nasa, ve snaze pochopit, jak tyto tresty souvisí s celkovou kosmovizí? (Toto je jako cíl deklarováno na s. 5) Nebo z jiné „emické“ roviny, a to z pozice státních představitelů, jejich autorita je výkonem práva narušována, byť je zakotvena v ústavě (to co v úvodu autorka nazývá „enfoque estatal procedente de la mentalidad occidental o eurocéntrica“, s. 4)?

V celku diplomové práce se tedy přeskakuje z jedné roviny do druhé a výklad je tak velmi roztříštěný; často není jasné, zda předložené informace vnímá autorka jako „objektivní“, nebo jako studijní materiál (to je případ hlavně tří interview s členy komunity Nasa).

Jako teoretické východisko je deklarován „právní pluralismus“ (*pluralismo jurídico*), který je ale zároveň (v konkrétním kolumbijském případě) objektem zkoumání. Podobně nejasné je využití dalšího deklarovaného teoretického přístupu, „antropologie práva“. Což je ale celá vědní disciplína, v jejímž rámci se rozvíjí řada (i vzájemně si oponujících) teoretických přístupů. Konkrétní teoretická východiska ale nejsou v práci specifikována.

Forma a struktura práce

Struktura práce	1-
Odborná terminologie	1-
Stylistika a pravopis	1
Poznámkový aparát, bibliografie, způsob citování	1-

Práce je logicky strukturována, jednotlivé části na sebe dobře navazují, i když se někdy opakují (např. konstatování o Kolumbii jako multikulturním a právně pluralitním státu). Na začátku autorka velmi jednoznačně vysvětlila, jak se k tématu dostala a jak probíhal výzkum. Z hlediska čtenářského komfortu bych uvítala, kdyby zároveň stejně jednoznačně specifikovala, o jakých tělesných trestech

se vlastně hovoří, jak jsou udělovány, a za jaké konkrétní činy. Tyto a mnoho dalších informací je třeba složitě dohledávat v průběhu práce, případně v rozhovorech zařazených do přílohy.

Práce je psána dobrou akademickou španělštinou – pokud mohu posoudit, bez stylistických a pravopisných prohřešků. Použité zdroje jsou řádně citovány. Pro příště bych ale doporučila užití zkrácené citace při opakovaných referencích téhož textu; také citační úzus je poněkud matoucí, se zbytečným uváděním edičních řad atd.

Co se týče odborné terminologie, zejména v případně právních pojmů je někdy brána jako samozřejmá – ale v případě interdisciplinární práce je ale třeba myslet na čtenáře, kteří nemusí být s terminologií jedné z disciplín obeznámeni. To je případ termínu „obvyklá“ (pokud to lze takto přeložit) justice (justicia ordinaria, jako protipól justicia indígena, což ale naznačuje, že ta je výjimečná, „extraordinaria“?). Ale možná jde o specifický pojem z oblasti práva?

Některé jiné velmi citlivé pojmy, např. „západní“ (occidental, s. 13) jsou sice definovány, ale jen velmi zběžně a bez odkazů na sekundární literaturu.

Zajímavým problémem je pojmosloví a filozofie trestu (castigo) vs. nápravy (remedio), které by si zasloužilo podrobnější analýzu. (Tak jako v jiných případech je vlastně jen reprodukován postoj komunity Nasa).

Oceňuji zohlednění jazykové aspektu v právní praxi, tedy nemožnosti doslovného překladu některých konceptů. Pokud se tomuto tématu hodlá diplomantka dále věnovat, doporučuji se seznámit s problematikou „kulturního překladu“ (*cultural translation*).

Analytická část

Analýza pramenů a literatury	2-
Interpretace studované problematiky	2
Naplnění cílů/hypotézy práce	2

Protože (jak už bylo zmíněno) práce postrádá jednoznačnou hypotézu, jedná se spíše o popis konkrétního – byť velice zajímavého – případu; a nakládání s prameny tuto tendenci k popisnosti místo analýzy dále posiluje.

Především jde o tři typy pramenů jen obtížně kompatibilní (rozhovory a televizní dokument; přičemž tento dokument není např. v rozhovorech reflektován).

Nejistěji se diplomantka cítí na poli své disciplíny, tedy právní vědy, a k jejímu rozboru rozsudku kolumbijského ústavního soudu nemám co dodat.

Co se týče rozhovorů, slabinou je nejen jejich nízký počet (3), ale především volba respondentů a to, jak diplomantka k jejich výpovědím přistupuje, tedy opět nulová kritika rozhovoru jako pramene. Přitom autorka poskytla detailní informace o tom, jak byly rozhovory vedeny, kdy byly natočeny a za jakých okolností (s. 15), ale nevyvodila z těchto informací příslušné závěry. Respondenti jsou

totiž příslušníky komunity Nasa, ale zároveň právníky, kteří prezentují a hájí svůj odborný pohled na studované právní otázky. Jsou tedy v komplikovaném postavení insiderů/outsiderů. Diplomantka ale tuto jejich složitou pozici netematizuje, naopak si vnímá jako posílení autoritativnosti jejich výpovědí. S informacemi z rozhovorů, jak i sama přiznává v úvodu (s. 3) nepracuje jako s materiálem pro analýzu, nekonfrontuje je s vlastní zkušeností nebo odbornými názory, ale akceptuje je jako základní a nezpochybnitelný zdroj informace o kosmovizi komunity Nasa.

Na jedné straně je chvályhodné, že přepisy všech tří provedených rozhovorů byly zařazeny do přílohy, kde mohou posloužit jako další materiál ke studiu pro případné zájemce. Zároveň ale vlastně tento materiál není analyzován, spíše je ponechán, aby „mluvil sám za sebe“

Co se týče televizního dokumentu *Desarmonización: la flecha del conflicto*, na první pohled jde o velmi dobrou volbu, která umožňuje tematizovat jak veřejné mínění, tak oficiální postoj státních struktur k tématu indigenního práva. Nicméně bylo by třeba uplatnit metody mediální kritiky, což diplomantka explicitně neudělala a analyzovala je jen z pohledu teorie práva. U interdisciplinárně pojeté práce s různorodými prameny je třeba vždy chápat specifika těchto pramenů a ovládnout techniky pro jejich výchozí vnější a vnitřní kritiku – a tím spíše v tomto případě, kdy se jedná o dokument s poměrně explicitním poselstvím.

Diplomantka vyvozuje z tohoto televizního dokumentu určité závěry, konstatuje že „dezinterpretuje až falzifikuje“ (s. 8) problematiku indigenního práva, ovšem uvozuje toto konstatování slovy „zdá se“, aniž by i dále v průběhu práce vycházela z reálné analýzy dokumentu. Zároveň vlastně není jasné, jaké byly reakce diváků na dokument, zda skutečně nějak ovlivnil veřejné mínění v Kolumbii, zda se jednalo o ojedinělý projekt nebo byly i jiné reakce na praktikování indigenní justice v rámci tohoto státu.

Stejně tak v pasážích o indigenní kosmovizi má studentka tendenci esencializovat partikulární fakta, např. na s. 35 prohlašuje za ústřední motiv „hledání harmonie“, ale není jisté, jestli se hovoří o konkrétní komunitě Nasa, nebo o jakýchkoli indigenních kulturách (spíše to druhé, protože je citována práce Roberta Redfielda o Tepoztlánu, což ale 1. není comunidad indígena, ale mestiza, v tom právě spočívala inovativnosti Redfieldovy studie; 2. nachází se velmi daleko od Kolumbie).

Určitým zklamáním je závěr, který víceméně opakuje úvod (včetně resumování struktury práce).

Celkové hodnocení:

Předložená diplomová práce je věnovaná velmi důležitému a zároveň velmi společensky citlivému tématu, cíleně budované „jinakosti“ původních obyvatel v národních společnostech v evropských i mimoevropských kontextech. Diplomantka využila svého studijního pobytu na Universidad Libre de Cali pro realizování originálního výzkumu. Konkrétní studie jedné komunity si nečiní si ambice na dalekosáhlou platnost, přesto otevírá zajímavé konkrétní vhledy do obtížné problematiky.

Oceňuji interdisciplinární přístup, byť to znamená nedostatky především v metodologické části a z hlediska kritiky pramenů. Jistý deficit se objevuje co do znalostí metod terénního výzkumu – především relativně malý počet respondentů. Již byly zmíněny nedostatky v jednoznačné formulaci badatelské otázky a zvolení výzkumné perspektivy i v analýze pramenů. Zároveň je zřejmé že principiální zakotvení práce i myšlenkový svět autorky vycházejí z právní vědy, a v této oblasti je její erudice nezpochybnitelná.

Navzdory svým dílčím výtkám a doporučením pokládám předloženou práci za zdařilou a jednoznačně ji doporučuji k obhajobě. Vzhledem ke svým výhradám navrhuji známku velmi dobře.

Navržená známka: velmi dobře

Datum: 12.8.2024

Podpis: